Yttrande till JO i ärende gällande rutinmässig provtagning

Ärendebeskrivning

Yttrande till JO över till JO inkommen anmälan mot Mottagningen för neuropsykiatri S:t Eriksplan inom Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) gällande rutinmässig provtagning för att uppvisa drogfrihet i samband med medicinering mot ADHD.

Bakgrund

JO har i tidigare beslut riktat kritik mot bl.a. Region Stockholm när det gäller rutinmässig drogscreening av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar såsom ADHD och ADD. JO har bland annat uttalat att provtagning efter en individuell bedömning kan utgöra en nödvändig förutsättning för att en viss behandling ska vara förenlig med grundläggande patientsäkerhetskrav, men att frivilligheten i vården måste kunna garanteras och att patienten även bör få information om vilka handlingsalternativ som står till buds.

I en anmälan till JO i februari 2023 har en patient framfört klagomål mot Mottagningen för neuropsykiatri S:t Eriksplan. Klagomålen gäller rutinmässig provtagning för att uppvisa drogfrihet i samband med medicinering mot ADHD. JO har begärt att nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde ska yttra sig över anmälan.

Förvaltningens förslag och motivering

Med anledning av den nu aktuella anmälan har SLSO och mottagningen på nytt sett över sina rutiner. SLSO anser att förvaltningens riktlinjer i frågan är i överensstämmelse med de uttalanden som bland annat JO har gjort. För att tydliggöra dessa riktlinjer och i övrigt säkerställa efterlevnad av bland annat JO:s uttalanden har nedan åtgärder vidtagits, alternativt kommer att vidtas.

Det pågår ett arbete inom SLSO med att uppdatera förvaltningens övergripande anvisning om drogscreening vid behandling med centralstimulerande läkemedel, i syfte att tydliggöra de redan gällande rutinerna på området. För att säkerställa tillämpning av anvisningen, avser SLSO också att på nytt kommunicera ut densamma och dess innehåll till SLSO:s samtliga psykiatriska verksamheter och dess vårdpersonal.

Med anledning av detta tillsynsärende har Norra Stockholms psykiatri uppdaterat sina lokala riktlinjer Drogscreening vid behandling med centralstimulantia, också i syfte att tydliggöra de redan gällande rutinerna på området.

I samband med att SLSO på nytt kommunicerar ut förvaltningens övergripande anvisning om drogscreening, kommer vikten av att eventuella lokala rutiner på området är i överensstämmelse med SLSO:s övergripande anvisning betonas.

Medicinskt ledningsansvarig läkare på mottagningen har haft möte med chefsöverläkare och chefer för att hitta ett arbetssätt som är patientsäkert och tydligt följer uppdaterade rutiner och beslut från JO. Häri ingår att skapa tydliga rutiner för säkerställande av att patienten får den information om provtagningen som patienten ska få enligt mottagningens rutin, såsom orsaken till och behovet av provtagningen, frivilligheten i densamma samt eventuella alternativa behandlings- eller utredningsalternativ.

Förslag till beslut
Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde föreslås besluta

att avge yttrande över anmälan enligt tjänsteutlåtandet samt bifoga ett mer detaljerat svar till JO,

att uppdra sjukvårdsdirektören att avge yttrandet till JO, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Karin Persson
Tf. Sjukvårdsdirektör

[B]

JO RIKSDAGENS OMBUDSMÄN

REMISS

Datum 2023-03-21 | Dnr 1112-2023 | Sid 1 (2)

Re[illegible]holm
Stockholms läns sjukvårdsområde
2023-03-27

Styrelsen för Stockholms läns
sjukvårdsområde
Box 45436
104 31 Stockholm

Begäran om yttrande

Anmälan till JO

S.B. har i en anmälan fört fram klagomål mot Mottagning för neuropsykiatri S:t Eriksplan inom Region Stockholm. Klagomålen gäller rutinmässig provtagning för att uppvisa drogfrihet i samband med medicinering mot adhd.

Anmälan samt kopia av korrespondens via 1177 (JO:s handling 1 och 4) bifogas.

Bakgrund

JO har i tidigare beslut riktat kritik mot psykiatrin inom flera regioner – däribland Region Stockholm – när det gäller rutinmässig drogscreening av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar såsom adhd och add (se JO 2020/21 s. 115 och JO:s beslut den 14 november 2022, dnr 7438-2021). JO har bl.a. uttalat att provtagning efter en individuell bedömning kan utgöra en nödvändig förutsättning för att en viss behandling ska vara förenlig med grundläggande patientsäkerhetskrav, men att frivilligheten i vården måste kunna garanteras och att patienten även bör få information om vilka handlingsalternativ som står till buds.

Även Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har gjort liknande bedömningar när det gäller rutinmässig provtagning för uppvisande av drogfrihet (se t.ex. IVO:s beslut den 21 juni 2022, dnr 3.4.1-35492/2021-8).

I oktober 2022 publicerade Socialstyrelsen Nationella riktlinjer för vård och stöd vid adhd och autism. I riktlinjerna anges bl.a. att det inte är tillåtet att rutinmässigt kräva t.ex. saliv-, urin- eller blodprov från patienter före behandling med centralstimulerande läkemedel för att säkerställa drogfrihet, men att sådan provtagning kan bli aktuell efter en individuell bedömning (se s. 40 i riktlinjerna).

Begäran om yttrande

Mot den ovanstående bakgrunden begär JO att styrelsen för Stockholms läns sjukvårdsområde yttrar sig över det som S.B. för fram i sin anmälan. Yttrandet ska

Riksdagens ombudsmän
Box 16327
103 26 Stockholm

E-post: justitieombudsmannen@jo.se
Telefon: 08-786 51 00
Texttelefon: 020-600 600

innehålla en redogörelse för myndighetens handläggning samt för relevant lagstiftning.

Den eller de befattningshavare som berörs bör ges möjlighet att lämna synpunkter. Det ska framgå av remissvaret om det har skett. Det ska även framgå om den eller de befattningshavare som berörs har fått del av myndighetens remissvar.

Styrelsen ska vidare redovisa sin bedömning av det som har kommit fram.

Om styrelsen bedömer att remissvaret kan skickas med e-post, ska det skickas till jokansli2@jo.se. I så fall bör yttrandet och eventuella underyttranden skickas dels i ett bearbetningsbart format (t.ex. som ett Worddokument), dels i ett arkivbeständigt format (t.ex. pdf/a).

Information om hur man besvarar en remiss från JO finns i det bifogade informationsbladet.

Ansvarig föredragande i ärendet är Emilia Franke, tel. 08-786 64 04.

Senaste datum för svar är den 15 maj 2023.

Dan Johansson
byråchef

Information om personuppgiftsbehandlingen hos JO finns på JO:s webbplats under http://www.jo.se/sv/Om-JO/Behandling-av-personuppgifter/.

JO RIKSDAGENS OMBUDSMÄN

Att besvara en remiss från JO

Riksdagens ombudsmän (JO) utövar tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet. Tillsynen omfattar såväl domstolar och andra myndigheter som de anställda befattningshavarna. Enligt 13 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är de som står under JO:s tillsyn skyldiga att lämna de upplysningar och yttranden som JO begär.

Uppgifter som är integritetskänsliga eller för vilka sekretess gäller bör inte redovisas i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att besvara remissen. Om det finns dokumentation hos myndigheten som bedöms vara relevant för JO att ta del av men som inte bedöms lämplig att ta in i yttrandet, kan myndigheten i yttrandet upplysa om att ytterligare information finns och kan rekvireras vid behov. För information om de sekretessbestämmelser som gäller för JO, se 42 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Om myndigheten har kännedom om att det anmälda förhållandet även har anmälts till exempelvis en annan tillsynsmyndighet, en personalansvarsnämnd eller polis/åklagare, bör detta anges i remissvaret.

Förkortningar som inte är allmänt kända bör förklaras.

För kommunala och regionala nämnder gäller att nämnden till remissvaret ska bifoga ett protokollsutdrag från det sammanträde vid vilket nämnden fattade beslut om yttrande till JO. Om nämnden har delegerat rätten att besluta om yttrande till JO, ska delegationsordningen bifogas. För övriga myndigheter gäller att delegationsordningen eller motsvarande handling ska bifogas om beslutet om yttrande till JO fattas av någon annan än myndighetschefen eller myndighetens styrelse.

Om myndigheten gör bedömningen att den svarstid som anges inte är tillräcklig, är det viktigt att myndigheten snarast hör av sig till JO.

Information om personuppgiftsbehandlingen hos JO finns på JO:s webbplats under http://www.jo.se/sv/Om-JO/Behandling-av-personuppgifter/.

Riksdagens ombudsmän
Box 16327
103 26 Stockholm
Besök: Västra Trädgårdsgatan 4 A

E-post: justitieombudsmannen@jo.se
Telefon: 08-786 40 00
Texttelefon: 020-600 600
Fax: 08-21 65 58

www.jo.se